

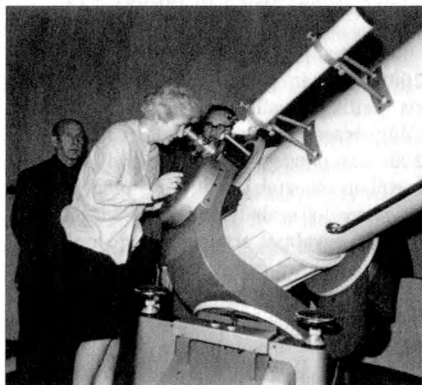
Egy év – egy kép: az ország legnagyobb amatortávcsöve (1970)

Az ország legnagyobb amatortávcsöve hol máshol épülhetett meg, mint Csepelen, a vas és acél hazájában? A „csepeli óriás” messze a legnagyobb hazai amatortávcsőnek számított 1970-ben. Az 500/2200-as főtükröt Kulin György csiszolta, a távcső mechanikai részeit Lajtai István tervezte, a kivitelezést pedig a Csepeli Szerszámgyégyár KISZ-szervezetének dolgozói végezték. A műszer építésében Orgoványi János és Hernádi Károly is közreműködött.

A csepeli műszer egyik érdekessége, hogy nem csak Newton-, hanem Nasmyth-elrendezésben is használható. Utóbbi esetben a műszer fókusz távolsága 7500 mm. Képünkön is éppen Nasmyth-szerelésben használják a távcsövet, az okulárba Király Sarolta, régi MCSE-tag pillant bele, a távcsővilla mögött, a háttében, sajnos részben takarásban, Lajtai István fedezhető fel, a műszer tervezője és a csepeli csillagvizsgáló szervezője. (A bal oldalon álló sötét ruhás férfit sajnos nem tudtuk azonosítani.)

A csepeli távcső avatásáról Kulin György számolt be a Föld és Ég 1970/1. számában. Innen tudjuk, hogy a tervező számára a piszkés-tetői Schmidt-távcső jelentette a mintát, és valóban, némi hasonlóságot felfedezhettünk a két műszer között! Érdemes idéznünk Kulin írásából: „A távcső mozgatása kioldott állapotban kézi erővel is történhet, finomabb mozgatása kézi kerekekkel, vagy fokozatosan szabályozható léptetőmotorral végezhető. Az óraművet egy 3000/perc fordulátú motor hajtja. A léptetőmotor egy fordulat alatt 240 impulzust kap az impulzsgenerátorból, amit potenciométerrel szabályozni lehet. A rendszer egy fordulat alatt 1,5 fokos elmozdulást tesz. Maximális sebesség mellett a léptetőmotor egy perc alatt fél fordulatot mozdítja el a kimenő tengelyt. Ez a megoldás távvezérlési megoldást nyújt. A gépre szerelt adószinkrók kijelzik a tengelyek szögállását, s ezeket az értékeket a műszerfalán levő vevőszinkrók mutatóin lehet leolvasni. A leolvasási pon-

tosság a rektatengelyen 15 ívmásodperc, azaz egy időmásodperc. Ilyen módon a megfigyelendő égitest a műszerfalán beállítható. A távcső finom beosztású osztottkörrökkel is el van látva.”

Az érdekes megoldású távcső a csepeli Munkásotthon tetején kapott helyet (a kupola ma is jól látható az épületen). Itt kezdte el működését a csepeli szakkör irigylésre méltó körülmények között, hiszen a kupola alatt tágas előadóterem, előtér, iroda és ún. rádiószoba is rendelkezésükre állt.

Sajnos a műszer optikája nem sikerült valami fényesen (amit Kulin György is elismert), még Newton-fókuszban se adott igazán élvezhető képet, ezért a rosszmájú, ám gyakorlatias gondolkodású amatőrök a képen is látható 72/500-as, kitűnő képalkotású keresőt tekintették „igazi” főműszernek... A nyilvánvalóan sok odaadással megtervezett teleszkóp használata emellett eléggé nehézkes volt, Newton-fókuszban már csak méreteinél fogva sem egyszerű betekinteni egy ekkora távcsőbe (az okulár nem egyszerű kellemetlen pozíciója miatt).

A csepeli óriás amatortávcső jelenleg is létezik, ám legfrissebb értesüléseink szerint nincs használható állapotban.

„Évképünkhöz” Mátis András és Ponori Thewrewk Aurél szolgált hasznos információkkal.

Mizser Attila